

DER FREISCHÜTZ
(De Scherpschutter)Componist: **CARL MARIA VON WEBER**Librettist: **Friedrich Kind***Première: 18 June 1821 in het toenmalige 'Königliches Schauspielhaus', Berlijn.***Het Theater am Gendarmenmarkt**

Aanvankelijk stonden op deze plek de paardenstallen van de Cavalerie van Keizer Frederik de Grote, de 'Gens d'Armes'. Friedrich Wilhelm II liet hier in 1776 het 'Französische Komödienhaus' bouwen. Alleen leden van een elitegroep kregen toegang tot dit theater. Het gebouw kampte met financiële problemen, leegstand en brandde tenslotte volledig uit. In 1817 gaf de toenmalige keizer de Berlijnse architect *Karl Friedrich Schinkel* de opdracht een nieuw theater te bouwen. Het werd een ontwerp in classicistische stijl. Het werd opgetrokken op de ruïnes van het Nationale Theater en alle bruikbare materialen van het afgebrande gebouw moesten gebruikt worden.

Na het einde van de monarchie in 1919 werd het gebouw 'Preußisches Staatstheater' genaamd, vanaf 1984 'Konzerthaus Berlin'. Sinds 1869 staat op het plein voor het theater een witmarmeren standbeeld van *Friedrich Schiller*.

In de jaren dertig van de vorige eeuw werd dit door de nazi's verwijderd, maar in 1988 weer teruggeplaatst. Het beeld staat op een hoog voetstuk en is omgeven door figuren die de Lyrische Poëzie, Drama, Filosofie en Geschiedenis verbeelden.

In 1945 werd het theater bij bombardementen zwaar beschadigd.

Van 1976 tot 1984 werd het van buiten in originele staat (als monument aan de Gendarmenmarkt in Berlijn, stadsdeel 'Mitte'), en van binnen in de stijl van Schinkel gerestaureerd. Er zijn nu vier zalen: een grote concertzaal voor symfonische muziek, een kleine concertzaal, een muziekclub en een ruimte voor orkestrepetities. In 2001 besloot de senaat van Berlijn de benaming Schauspielhaus te wijzigen in '*Konzerthaus am Gendarmenmarkt*'.

Der Freischütz

'Der Freischütz', meestal vertaald door 'De Scherpschutter', is een opera in 3 aktes, gecomponeerd door Carl Maria von Weber, met een libretto van Friedrich Kind. Hij wordt beschouwd als de eerste belangrijke Duitse Romantische opera. Dit slaat voornamelijk op het nationale karakter en emotionele kracht.

Het stuk werd al gauw een internationaal succes, 50 voorstellingen in de eerste 18 maanden na de première. Onder de vele jonge componisten die door 'Der Freischütz' werden beïnvloed, was de nog jonge Richard Wagner. Hector Berlioz maakte een Franse versie met recitatieven voor de Opera van Parijs in 1841. Deze werd opnieuw opgevoerd in de Opéra Comique van Parijs in 2011.

Akte I

Voor een blokhut aan de rand van het bos

De jonge jachtopzichter *Max* is verliefd op *Agathe*, de dochter van de hoofdopzichter *Kuno*. Max is de opvolger van *Kuno*, maar moet tijdens het schuttersfeest koning worden. Alleen dan is hij de positie waardig. Op de voorlaatste dag van het schuttersfeest verliest Max echter van de jonge boer, *Kilian* ("*Victoria! der meister soll leben*" / "*Schau der Herr...*"). Omdat Max al enkele dagen pech heeft, valt hij gemakkelijk onder invloed van *Kaspar*, die Max overhaalt om zelf 7 magische kogels te gieten om tijdens de finale mee te schieten. Kaspar heeft een pact met de duivel gesloten en die zal hem de volgende dag opeisen tenzij hij 3 jaar extra tijd verdient door in zijn plaats een ander (Max) te vinden. Kaspar, Max en Kuno zingen het trio: "*O diese Sonne*".

Alleen achtergelaten verzinkt Max in een melancholische bui, als hij eraan denkt Agathe te verliezen door de wedstrijd niet te winnen (aria: "*Durch die Wälder*"). Kaspar probeert hem te bemoedigen met vreemde gezangen ("*Hier im ird'schen Jammerthal*"). Hij geeft Max zijn wapen, dat geladen is met een magische kogel en, tot zijn eigen verbazing, raakt hij een arend die op grote hoogte voorbij vliegt. Max spreekt af met Kaspar om op middernacht in het verschrikkelijke *Wolfsravijn* elkaar te ontmoeten om de magische kogels te gieten, die elk doel zal treffen waar de schutter op mikt, zodat hij koning kan worden.

Als Kaspar alleen is, toont hij zijn ware gezicht. Zijn ziel zal door *Zamiel* opgehaald worden, tenzij hij een ander mensenoffer kan aanbieden, alleen dan is hij zelf gered. Hij zingt: "*Schweig! damit dich Niemand warrant*".

Akte II

Scene I:

De hal van het opzichtershuis

Agathe voelt dat er vreemde dingen gebeuren. Ze is te rade gegaan bij een kluizenaar, die haar heeft verteld dat zij het kwaad kan afweren door haar bruidskroon te dragen. Op het ogenblik dat Max de magische kogel afschiet, slaat de klok 7 uur, valt het portret van haar overgrootvader van de muur af en verwondt haar licht. Haar nichtje en gezelschapsdame *Ännchen* helpt haar het terug op te hangen (Duet: "*Schelm, halt fest!*"). Agathe wordt nog ongeruster maar *Ännchen* maakt grapjes om die onrust van haar weg te nemen (Ariette: "*Kommt ein schlanker Bursch gegangen*").

Weer alleen, wacht Agathe op Max, in de hoop dat hij met goed nieuws komt over de wedstrijd. Zij is ervan overtuigd dat dit alleen maar een gunstig teken kan zijn (Recitative and aria: "*Wie nahte mir der Schlummer ... Leise, leise*"). Max komt bij haar aan; hij moet toegeven dat hij niet gewonnen heeft, maar dat hij een hert geschoten heeft dat hij die avond uit het *Wolfsravijn* moet ophalen. Ondanks het smeken van Agathe en *Ännchen*, vertrekt hij toch (Trio: "*Wie? Was? Entsetzen!*").

Scene 2:

's Nachts in het Wolfsravijn

Kaspar roept Zamiel, de Zwarte Jager, op om hem bij te staan en begint met de voorbereidingen voor het gieten van de magische kogels. Max arriveert en wordt door de geest van zijn moeder gewaarschuwd om het project te staken. Zamiel tovert een scene tevoorschijn, waarin Agathe zichzelf verdrinkt uit wanhoop door het falen van Max, waarop hij het ravijn in springt met demonische geluiden en met het gieten van de kogels begint.

Akte III

Scene 1:

Agathe's kamer

Agathe heeft weer voorspellende nachtmerries en bidt (*Aria: "Und ob die Wolke sie verhülle"*). Haar twijfels zijn weer teruggekeerd. Ännchen probeert haar op te beuren. Ze zingt een romance en aria, die later aan het stuk zijn toegevoegd door von Weber: *"Einst träumte meiner sel'gen Base"*. De bruidsmisjes brengen het bruidsboekje en zingen: *"Wir winden dir den Jungfern-Kranz"*. Als de doos door Ännchen wordt opengemaakt, ziet ze een zwarte rouwkranz in plaats van de kroon van witte rozen. De meisjes staken hun gezang en op Agathe's aanraden vlechten ze snel een nieuwe kroon van de gewijde rozen die Agathe van de kluizenaar heeft gekregen. Ze herinnert zich de belofte van de kluizenaar, die haar heeft verzekerd dat deze kroon haar zal beschermen tegen alle boze krachten.

Scene 2:

De schutters in het bos

Max en Kaspar hebben de kogels onder elkaar verdeeld. Max heeft 3 kogels tijdens de jacht verbruikt en Kaspar heeft erop gelet zijn kogels op te gebruiken, zodat alleen de 7de (de Duivelskogel) nog in Max' geweer zit. Die moet hij dus gebruiken voor het finale schot van de wedstrijd. Volgens de legende beslist de duivel wat of wie door die kogel geraakt wordt.

Scene 3:

Het Koningschieten

De landvorst en zijn gevolg arriveren om het proefschot van de kandidaten voor het Erfjachtmeesterschap bij te wonen. Agathe komt in haar bruidsjurk aan met haar bruidsmisjes en Kaspar zit in een boom verstopt. De Hertog roept Max in zijn tent bij zich. De jagers zingen: *"Was gleicht wohl auf Erden"*. Max moet een duif uit een boom schieten als laatste test. Terwijl hij zijn wapen richt lijkt Zamiel, de Zwarte Jager, de kogel te geleiden en doet Max Agathe raken (*"Schaut, o schaut, er traf die eigne Braut"*). Agathe valt, maar de kogel wordt door de bruidskroon afgeleid en

raakt Kaspar. Agathe, die was flauw gevallen, komt bij en staat op. Kaspar die de heilige kluizenaar naast Agathe ziet staan, beseft dat hij gefaald heeft. Zamiel grijpt hem in plaats van Max. Kaspar sterft met een vloek op zijn lippen. Hertog Ottokar laat zijn lijk in het Wolfsravijn gooien en eist een verklaring van Max. Ondanks het pleidooi van Kuno, Agathe, boeren en jagers, spreekt de woedende Hertog het verdict uit en laat Max verbannen. Voor dit kan uitgevoerd worden stapt de kluizenaar naar voren.

De Hertog erkent de positie van de heilige man en staat zijn advies toe.

De kluizenaar verklaart dat de onverdraaglijke druk van het proefschietsen en de angst Agathe voor goed te verliezen, Max tot deze verboden middelen hebben gedreven.

Het oude gebruik moet afgeschaft worden. Het geluk van twee mensen mag niet afhangen van een proefschot. Volgens hem zou Max een jaar moeten bewijzen dat hij een onberispelijk leven kan leiden – wat hij tot nu toe ook al gedaan heeft – en dat hij daarna met Agathe mag trouwen. Onder druk van de bevolking geeft de landvorst toe. Na de proeftijd zal hij zelf de hand van Agathe in die van Max leggen. Als finale eindigt de opera met een lied waarin de mildheid van God tegenover reine harten wordt geprezen.